

Nr 1 y

Utrikesutskottets yttrande över motioner angående det statliga utvecklingsbiståndet, väckta i anledning av propositionen 1974:100 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1974/75, m. m.

Till finansutskottet

Genom beslut den 16 maj 1974 har finansutskottet hemställt om utrikesutskottets yttrande över

dels motionen 1974:1845 av herr Hermansson m. fl. (vpk), moment 8;

dels motionen 1974:1846 av fröken Mattson m. fl. (s), moment 1;

dels motionen 1974:1847 av herr Werner i Malmö m. fl. (m);

dels motionen 1974:1853 av herr Fälldin m. fl. (c), moment 4;

dels motionen 1974:1855 av herr Helén m. fl. (fp);

dels motionen 1974:1856 av herr Johansson i Stockholm m. fl. (c), moment 1.

Utskottet får med anledning härav anföra följande.

I motionerna 1845, 1846, 1847, 1855 och 1856 yrkas att för budgetåret 1974/75 skall anslås ytterligare 500 milj. kr. till utvecklingsbistånd, så att enprocentsmålet uppfylls.

Det av riksdagen år 1968 antagna enprocentsmålet innebär att de samlade biståndsanslagen budgetåret 1974/75 skulle svara mot en procent av bruttonationalprodukten till marknadspris.

Av propositionen 1974:100 framgår att ett uppnående av enprocentsmålet skulle kräva att anslagen till utvecklingsbistånd för budgetåret 1974/75 räknades upp med ytterligare 500 milj. kr. till ca 2,6 miljarder kronor. I propositionen anføres att en utgiftsökning av denna storleksordning inte kan accepteras utan kompenserande inkomstförstärkning. Av betydelse i sammanhanget är också de valutamässiga aspekterna. De kraftigt ökade oljepriserna innebär en stor belastning på vår utrikesbalans. År 1974 kommer Sveriges bytesbalans åter att redovisa ett inte obetydligt underskott. Risk finns för att bytesbalansen ytterligare försvagas om den inhemska efterfrågan utvecklas starkare. Det kan i sammanhanget erinras om att den redan föreslagna svenska ökningen av biståndet med 35 procent vid en internationell jämförelse framstår som mycket betydande. Sverige kommer också, möjligen tillsammans med ytterligare något land, att vara ensamt om att uppnå det av Förenta nationerna angivna målet som innebär att biståndsbetalningarna år 1975 skall motsvara 0,7 procent av BNP. Mot denna bakgrund har re-

geringen stannat för att inte föreslå någon ytterligare ökning av biståndsanslagen för budgetåret 1974/75.

I propositionen hänvisas till den vid tiden för dess framläggande ännu pågående extra generalförsamlingen i Förenta nationerna. Därvid diskuteras råvaruproblemen i stort samt möjligheten att genom särskilda finansiella insatser stödja de länder som särskilt drabbats av oljekrisen. Sverige stödjer dessa strävanden. Om man når fram till en lösning får Sverige vara berett att solidariskt tillsammans med andra länder göra sin insats. Regeringen kommer, om så är påkallat, att återkomma till riksdagen med förslag om finansieringen av en sådan insats.

I propositionen anförs vidare att regeringen under alla förhållanden avser att i 1975 års statsverksproposition föreslå de anslag som erfordras för att enprocentsmålet skall uppnås budgetåret 1975/76.

Sverige har, sedan FN:s extra generalförsamling nu avslutats, mottagit en vädjan från FN:s generalsekreterare om insatser inom ramen för det av den extra generalförsamlingen antagna särskilda programmet till förmån för de u-länder som drabbats hårdast.

Utskottet anser motiverat att dröja något vid de resolutioner som FN:s extra generalförsamling antagit den 2 maj 1974.

Vid föredragning inför utskottet har härom framgått följande.

Den extra generalförsamlingen antog två resolutioner utan omröstning men med en rad uttalade invändningar mot texten.

Den ena resolutionen utgörs av en *deklaration om ett nytt internationellt ekonomiskt system* och uppställer en rad allmänna principer för framtida ekonomiska relationer mellan staterna.

Den andra resolutionen utgörs av ett handlingsprogram för upprättandet av det nya internationella ekonomiska systemet. Programmet är synnerligen omfattande och rymmer avsnitt som berör råvaruproblem, livsmedel, allmänna handelsfrågor, transport och försäkringsfrågor, monetära frågor, u-ländernas industrialisering, överföring av teknologi till u-länderna, kontroll av multinationella företag, samarbete mellan u-länder, förstärkning av FN-systemets roll m. m.

Handlingsprogrammets avsnitt rörande finansiella utvecklingsfrågor inleds med en maning till industriländerna att uppfylla utvecklingsstrategins målsättningar för det finansiella resursflödet till u-länderna, i första hand genom en ökning av det offentliga biståndets andel av flödet. Det offentliga biståndet bör även överträffa det internationella 0,7-procentsmålet.

Det finansiella avsnittet innehåller vidare bl. a. uppmaningar till i-länderna att främja offentliga och privata investeringar som styrs till lämpliga sektorer av värdländernas regeringar. I-länderna bör vidare överväga snara åtgärder för att lätta u-ländernas skuldbörda, bl. a. genom skuldkonsolideringar. Utvecklingskrediter på mjuka villkor bör i ökad utsträckning dirigeras till de minst utvecklade länderna och de länder som drabbats hårdast.

Handlingsprogrammet innehåller vidare ett *särskilt program för de mest*

drabbade u-länderna. I ett inledande avsnitt konstateras att en rad u-länder står inför akuta betalnings- och försörjningsproblem som en följd av de ökade priserna på livsmedel, konstgödsel, energi och kapitalvaror samt höjda transportkostnader. Samtidigt betonas dock att detta är resultatet av problem på handelns samt valuta- och biståndsområdena som förelegat under en rad år och därmed ackumulerats. Det särskilda programmets effektivitet och allmänna värde sägs bli beroende av att steg tas emot en fundamental omstrukturering av det ekonomiska systemet i enlighet med handlingsprogrammets övriga avsnitt. Vidare konstateras att de särskilda åtgärderna måste omfatta inte bara katastrofåtgärder som möjliggör nödvändig import utan även insatser som ökar de drabbade ländernas produktionskapacitet.

Det särskilda programmet uppställer ingen målsättning för biståndsin-satsernas omfattning. Däremot anges att alla utvecklade länder och u-länder skall bidra efter utvecklingsnivå och ekonomisk styrka. I-ländernas bidrag måste utgå utöver "nu tillgänglig biståndsnivå".

Enligt resolutionen skall FN:s generalsekreterare snarast möjligt starta en *räddningsaktion* med syfte att göra det möjligt för de hårdast drabbade u-länderna att upprätthålla nödvändig import under de närmaste 12 månaderna. Härfor uppmanas industriländerna och andra potentiella bidragsgivare att senast den 15 juni tillkännage bidrag eller avsikt att lämna bidrag genom bilaterala eller multilaterala kanaler till de drabbade länderna.

Vidare innehåller det särskilda programmet ett principbeslut att upprätta en *särskild fond* inom FN-systemet som skall lämna katastrof- och utvecklingsbistånd och som skall börja sin verksamhet senast den 1 januari 1975. Industriländer och "andra potentiella bidragsgivare" förutses bidra till fonden. Upprättandet av den särskilda fonden kommer att beredas av en s. k. ad hoc-kommitté med 36 medlemsländer. Kommittén har till uppgift att föreslå storlek, arbetsformer, administrativ ordning m. m. för fonden.

Av föredragningen inför utskottet har beträffande uppföljningen av FN-beslutet om det särskilda programmet för de mest drabbade u-länderna framgått följande.

Frågan om den särskilda fondens verksamhet, omfattning, beslutsformer, länderfördelning av resurserna, bidragsgivande länder etc. kommer att bli föremål för ingående behandling i ad hoc-kommittén, när denna påbörjat sitt arbete, samt vidare inom ECOSOC och vid höstens generalförsamling. Sverige avser att delta aktivt i detta arbete.

Först efter sommarens ECOSOC-möte och höstens generalförsamling torde det vara möjligt bedöma frågan om bidrag till den särskilda fonden.

Utskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att Sverige kommer att uppnå det i FN:s utvecklingsstrategi angivna målet för överföring av resurser till de fattiga länderna. Målet innebär att utbetalningarna av offentligt bistånd vid mitten av 1970-talet skall motsvara 0,7 procent av industriländernas bruttonationalprodukt. I-ländernas totala utvecklingsbistånd motsvarar hittills knappt hälften av den volym som är förutsedd i utvecklingsstrategin.

Från svensk sida påtalades detta förhållande i ett inlägg vid FN:s extra generalförsamling. I det svenska inlägget underströks betydelsen av att i-länderna uppnår 0,7-procentmålet. Detta skulle leda till en ökning av biståndsflödet med inemot 12 miljarder dollar under nästa år.

Utskottet instämmer i den uppfattning som uttryckts i motionerna 1846, 1853, 1855 och 1856 beträffande angelägenheten av svenska bidrag till FN:s särskilda program för de mest drabbade u-länderna. I detta sammanhang vill utskottet understryka att generalförsamlingens resolutioner inte bara förutser stöd till den särskilda fond som avser börja sin verksamhet omkring den 1 januari 1975 utan också andra stödåtgärder, däribland ökat bilateralt bistånd och bidrag till bestående multilaterala organ.

Utskottet välkomnar det beslut som regeringen, efter generalsekreterarens vädjan, fattat den 17 maj om en ökning av de direkta insatserna i vissa u-länder som drabbats hårt. I svaret till generalsekreteraren meddelas sålunda att regeringen avser öka biståndet till ifrågavarande mottagarländer med 90 milj. kr. i syfte att lindra deras allvarliga betalnings- och försörjningsproblem. Regeringen har ännu inte beslutat hur pengarna skall fördelas mellan länderna. Det totala svenska biståndsanslaget ökas inte genom åtgärden, eftersom pengarna tas av bl. a. reserverade medel.

Upprättandet av den särskilda fonden inom FN kan, enligt vad utskottet erfarit, komma att dra ut på tiden. Emellertid skulle en svensk utfästelse på tidigt stadium att ge bidrag till fonden kunna få stor betydelse och påverka andra i-länders agerande. Förhoppningsvis skulle därigenom verkställandet av FN-resolutionen om denna fond kunna påskyndas. Detta skulle, med hänsyn till de akuta svårigheter som mottagarländerna drabbats av, vara synnerligen önskvärt.

Utskottet konstaterar att uppnåendet av enprocentsmålet under 1974/75, i enlighet med de beslut som riksdagen har fattat 1968 och som inte därefter har ändrats, skulle förutsätta en uppräknig av anslagen till utvecklingsbistånd för nämnda budgetår med ytterligare ca 500 milj. kr.

Ur biståndspolitisk synpunkt är det självfallet angeläget att enprocentsmålet uppnås. Av propositionen framgår att detta förutsätter en kompenserande inkomstförstärkning. Huruvida det är statsfinansiellt möjligt att företa en ytterligare uppräknig av biståndsanslagen ankommer inte på utrikesutskottet att bedöma.

Utskottet vill i detta sammanhang ta fasta på uttalandet i propositionen 1974:100 att regeringen, när beslut om FN-insatser föreligger, kommer att återkomma till riksdagen med förslag om en insats avseende de mest drabbade u-länderna. En dylik insats bör enligt utskottet vara av sådan storleksordning att den ligger i linje med strävandena att uppnå enprocentsmålet.

Förslag till användning av eventuellt ökade anslag till utvecklingsbistånd under nästkommande budgetår innehålles även i motionen 1845. Utskottet noterar att motionens förslag inte beaktar de resolutioner som FN:s extra generalförsamling antagit och vilka Sverige stödjer.

Motionen 1847 innehåller ett yrkande avseende ökningstakten i utvecklingsbiståndet efter budgetåret 1974/75. Utskottet vill erinra om att riksdagen tidigare i år tagit ställning till denna fråga och hänvisar till det uttalande som riksdagen gjorde i detta sammanhang (UU 1974:3, s. 4—6).

Utskottet vill under återopande av det anförda för sin del avstyrka motionen 1974:1845, moment 8, liksom motionen 1974:1847, moment 2.

Utskottet vill vidare föreslå att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört med anledning av dels motionen 1974:1846, moment 1, dels motionen 1974:1847, moment 1, dels motionen 1974:1853, moment 4, dels motionen 1974:1855 och dels motionen 1974:1856, moment 1.

Stockholm den 21 maj 1974

På utrikesutskottets vägnar

ARNE GEIJER

Närvarande: herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson i Jönköping (c), herr Lange* (s), fru Lewén-Eliasson (s), herr Adamsson (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Turesson (m), Göransson* (s), Korpås (c), Hellström (s), Åberg (fp), Ericson i Örebro (s), Andersson i Lycksele (s), Nilsson i Stockholm (s), Ullsten* (fp), herr andre vice talmannen Virgin (m) och herr Karlsson i Mariefred* (c).

* Ej närvarande vid slutjusteringen.

